

เรื่อง เมืองคณฑี : เมืองต้นกำเนิดของราชวงศ์พระร่วง

รายละเอียด

เมืองคณฑีหรือบ้านโคก มีการสืบเนื่องของชุมชนมาช้านานแล้ว แม้ในปัจจุบันไม่ปรากฏร่องรอยของคูน้ำแนวคันดินอันเป็นที่ตั้งของเมือง แต่มีวัดและซากโบราณเก่าแก่ที่ทำให้เชื่อได้ว่าครั้งหนึ่งบริเวณบ้านโคกเคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณ คือ เมืองคณฑี มีตำนานเล่าเรื่องถึงชาติภูมิหรือบรรพบุรุษของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พระมหาธรรมราชาหรือพระเจ้าโรจน หรือที่เรียกกันในภาษาพื้นบ้าน ว่าพระร่วง ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่องสี่ทนต์มา สรุปความได้ว่า

ได้ยินมาว่า ที่ตำบลบ้านโคก (บ้านโคก) ยังมีชายคนหนึ่งรูปร่าง มีกำลังวังชามากมาย ท่องเที่ยวอยู่ในป่าระหว่างนั้นมีนางเทพธิดาองค์หนึ่ง ได้เห็นชายรูปร่างคนนั้น เกิดจิตพิศวงสอยอยากจะมีความสัมพันธ์ด้วย จึงได้แสดงมายาหญิงแล้วได้ร่วมเสพสังวาสกับชายหนุ่มรูปร่างคนนั้น ต่อมานางเทพธิดาเกิดบุตรอันเกิดจากชายรูปร่าง โดยบุตรของชายคนนั้นมีรูปร่างและพลังกำลังเป็นอันมาก ชาวบ้านทั้งปวงจึงพร้อมใจกันทำราชาภิเษกบุตรของชายคนนั้น และในกาลต่อมาบุตรของชายคนนั้นได้ปรากฏพระนามว่า “โรจนราช” หรือภายหลังเรียก

พระนามกันว่า “พระร่วงเจ้า”

จากข้อความดังกล่าว ทำให้ได้ความว่า พระยามหาธรรมราช ประสูติที่ตำบลบ้านโค (บ้านโค่น) เหตุที่มีการตั้งชื่อสังเกตว่าบ้านโค หมายถึง บ้านโค่น นั้นอาจารย์มานิต วัลลิโภดม ได้แสดงความคิดเห็นเอาไว้ดังนี้ “เหตุที่ตั้งชื่อสังเกตอย่างนี้เห็นจะเป็นเพราะในตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ฉบับแปลครั้งรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ รศ.127 ใช้ว่า “โคณคาม” บ้านโคและโคณคาม แปลมาจาก “โคคาเม” ในต้นฉบับภาษาบาลีที่พระรัตนปัญญาเถระชาวเชียงใหม่ รจนา เมื่อระหว่าง พ.ศ. 2066-2071 ในตำนานมูลศาสนากล่าววว่า เมื่อพระนางจามเทวี ตั้งเมืองพระบางขึ้นที่ปากน้ำโพ นครสวรรค์แล้ว ได้เสด็จผ่านเมืองคันทิกะ เมืองนี้มีชื่อเสียงคล้ายกับเมืองคณฑี ที่ตำบลบ้านโค่น ถ้าเป็นแห่งเดียวกันย่อมเป็นเมืองอยู่แล้ว เมื่อพุทธศตวรรษที่ 13

ในศิลาจารึกหลักที่ 45 พบที่วัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย อายุช่วงประมาณ พ.ศ. 1935 ได้บอกสกุลของพระยามหาธรรมราชว่า “ปู่ผาคำ...ปู่หวาน ปู่ขุนจิต ปู่ขุนจอด ปู่พญาศรีอินทราทิตย์...” ขุนจิต ขุนจอด อาจจะเป็นชนชั้นปู่ ชั้นบิดาของพระยามหาธรรมราชและเป็นขุนครองเมืองคณฑีก็ได้

ถ้าเชื่อตามตำนานและข้อความที่กล่าวมานี้ เมืองโคคามหรือโคณคามเป็นตำบลบ้านโค่นแล้ว พระยามหาธรรมราชหรือพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ย่อมมีต้นตระกูลเป็นชาวคณฑีอย่างไม่มีปัญหา

คำสำคัญ : คณฑี

ที่มา : สันติ อภัยราช. (2549). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา

ตำบลคณฑี อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-03-11

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1373&code_db=610001&code_type=01